

D. Doom / Over de betekenis van houtborende insecten voor de populieren- en wilgencultuur¹⁾

Itbon

II (slot)

In het mei-nummer heb ik een vijftal boorders besproken die in Nederland vooral in de populierenteelt van belang zijn. In de toen opgenomen tabel zijn negen soorten genoemd, zodat er thans nog vier zijn te behandelen, met name de populiëreglasvlinder, de populiërscheutboorder en twee boktorsoorten die speciaal voor de wilgencultuur van enige betekenis kunnen zijn. Alvorens hiertoe over te gaan, merk ik op met dit negental niet volledig te zijn. Een streven om dit wel te zijn zou ook van geen enkel nut zijn geweest, omdat een schadelijk optreden der onbesproken soorten hier te lande nog niet is vastgesteld. Om meer kennis hierover te verkrijgen doe ik bij deze een beroep in het bijzonder op de wilgentelers om ons te rapporteren over aantastingen. Slechts met behulp van de meldingen uit de praktijk zal het mogelijk zijn na te gaan of een meer uitgebreid onderzoek op dit gebied wordt verlangd.

Populiëreglasvlinder (Sciapteron tabaniformis Rott.)

De sterk op wespen gelijkende vlinders (zie foto) leggen in juni de eieren groepsgewijs op het jonge hout van populieren. De rupsjes, die na een paar weken verschijnen, boren zich in op plaatsen waar door een of andere oorzaak de bast is beschadigd (bijv. snoeiwonden). Niet zelden worden rupsen van deze soort gevonden in de gangen van de elzesnuitkever. Ook snoei- en schaafwonden blijken uitverkoren infectieplaatsen te zijn. Zij voeden zich eerst met het callus en cambium, en gaan naarmate zij groeien dieper het hout in, totdat de kern is bereikt. Hierin heeft de overwintering plaats. Het volgende voorjaar hervat de rups zijn activiteit en boort de gang gewoonlijk in opwaartse richting, op deze wijze het merg uithollend. Na een tweede overwintering in bijna volwassen toestand buigt de rups buitenwaarts af en vervaardigt in mei een verpoppingsruimte vlak onder de schors en bovendien een uitvliegopening. De cyclus is in 2 jaar voltooid.

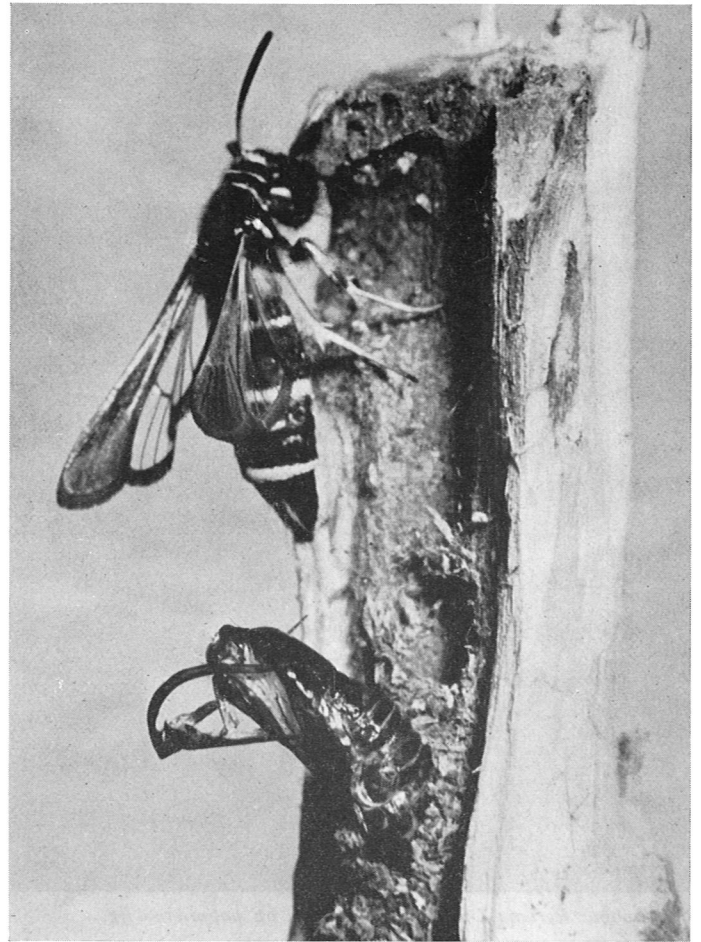
Bij jonge populieren heeft de aantasting in de stam in de regel in of vlak onder de kroon plaats. Evenals bij de kleine populiëreboktor vertoont deze aantastingsplaats een verdikking. Als gevolg van de houtgang is de boom op de plaats waar zich de verdikking bevindt zeer windgevoelig. Aantastingen in oudere beplantingen hebben meestal in de takken plaats, die dan gemakkelijk afbreken. Plagen van dit insect zijn in ons land meestal in wegbeplantingen waargenomen. Dit betekent echter geenszins dat jonge bomen in bosverband minder aantastbaar zouden zijn. Enkele door mij waargenomen aantastingen van betekenis bleken ontstaan te zijn uit reeds in de kwekerij geïnfecteerd plantmateriaal.

Advies:

In de kwekerij de populieren vrijhouden van wonden, d.w.z. verse wonden (ook schoffelwonden) direct met een wondafdek-middel behandelen. Aangetaste jonge bomen in de aanplant terug snoeien en het snoei- en schaafwonden onmiddellijk met een wondafdek-middel insmeren.

Populiërscheutboorder (Gypsonoma aceriana Dup.)

Deze vlindertjes lijken op de lariksmot en vliegen evenals deze in juni. Zij leggen de eieren afzonderlijk in bladsteeloksels of aan de basis van knoppen. De rupsjes knagen gangen in bladstelen en -nerven of in de toppen van jonge loten. In de herfst gaan ze vanuit een knop de twijg in, en hier heeft de overwintering plaats. Het volgende voorjaar vreet het rupsje die knop uit en maakt een gang in het merg van de twijg. Over

Sciapteron tabaniformis Rott., juist uitgekomen vlinder uit gespleten populiëretak.

de inbooropening bij de knop ontstaat een langgerekt, koker-vormig gebogen spinseltje, waarin zich de excrementen ophopen (zie foto's). De verpopping heeft in mei plaats. Er is 1 generatie per jaar.

De schade, die te vergelijken is met die van de dennescheerder in onze dennenbossen, kan misvorming van jonge bomen veroorzaken (bijv. door vorming van heksenbezems) en groei-remming van oudere.

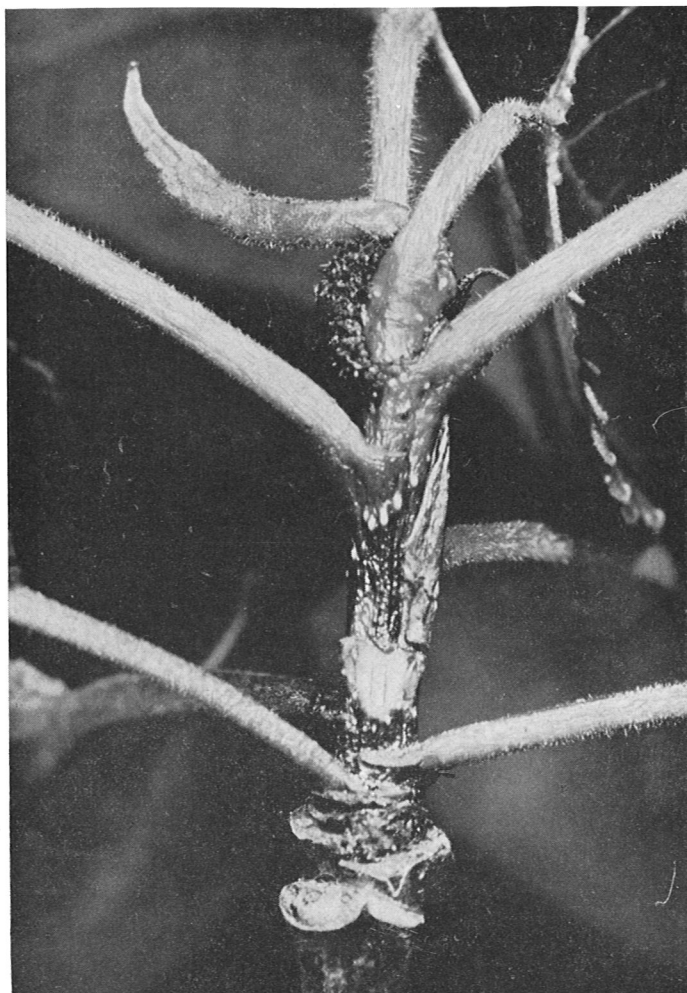
Advies:

Ter voorkoming van misvormde jonge bomen is het wenselijk het populatieniveau van dit insect binnen redelijke grenzen te houden. Worden op de kwekerij of in jonge beplantingen dus grote aantallen spinselkokertjes bij de knoppen waargenomen, dan eind mei spuiten met 60 g/ml parathion 25 % per 100 l water, of in juli met 150 ml malathion 50 % per 100 l water. Bespuitingen niet bij felle zonneschijn uit te voeren wegens kans op verbranding!

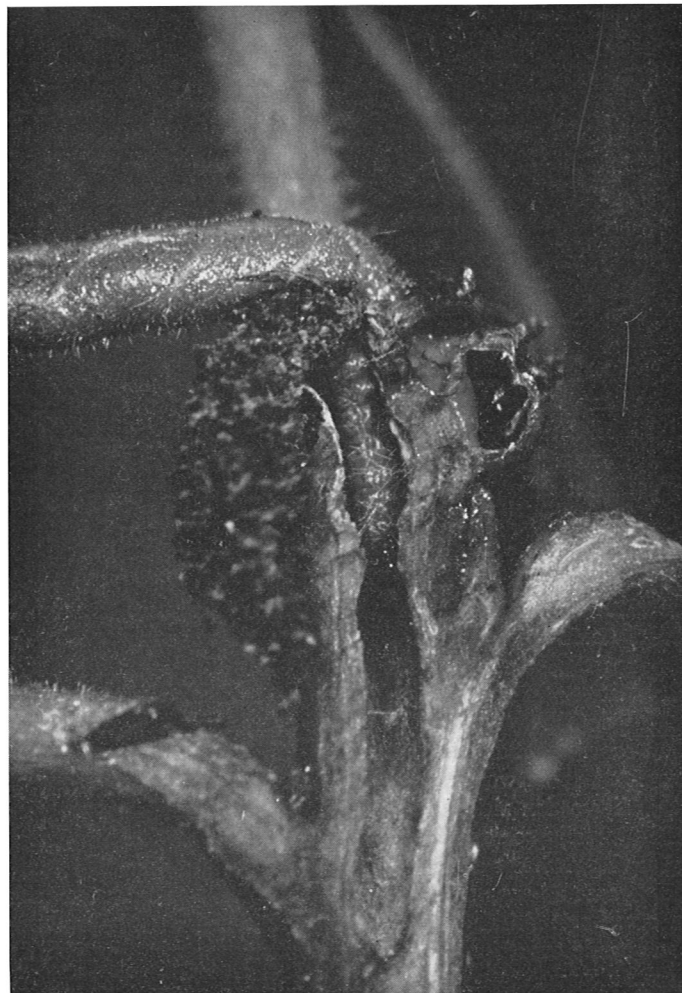
Weverboktor (Lamia textor L.) en Muskusboktor (Aromia moschata L.)

De larven van deze soorten leven in hoofdzaak in de stam (stronk) van wilg en die van de laatstgenoemde soort ook in de takken of twijgen. Zij tasten vooral knotwilgen, soms ook knotpopulieren, en stronken in oude grienden aan, en dan vaak in combinatie met de wilgehoutrups. Over de levenswijze van deze soorten is niet veel bekend; aangenomen mag worden dat

¹⁾ Foto's: Itbon.

Gypsonoma aceriana Dup., spinsekokertje op populieretwijn.

Gypsonoma aceriana Dup., detail met rupsje en boorgang.

ze overeenkomst vertoont met de leefwijze van de grote populiereboktor.

De larve van de weverboktor leeft vrijwel uitsluitend secundair in het hout van materiaal waarvan men stekhout verzamelt; zij heeft betekenis doordat de in allerlei richtingen verlopende gangen de produktie van het stekmateriaal sterk reduceren.

De muskusboktor, die zijn naam dankt aan de geur die hij verspreidt, tast ook de twijn aan die voor het stekken wordt gebruikt. Vooral in bijvoorbeeld het gebied van de Loosdrechtse plassen is deze kever in de wilgenbeplantingen een gewoon verschijnsel. Een enkele maal worden de larven van beide soorten ook in populier gevonden. Dit was in 1951 bij Giethoorn het geval, tezamen met die van de grote populiereboktor.

Advies:

Worden wilgen (of populieren) in beplantingen door deze insekten aangetast, dan vestige men allereerst zijn aandacht op de geschikte broedplaatsen, zoals knotwilgen, -populieren of oude stronken in de omgeving. Zijn die gelocaliseerd, dan dienen ze te worden opgeruimd.

Conclusie.

Wil men aantastingen van populier en wilg door boorders binnen redelijke grenzen houden, dan moet men zich in eerste instantie ervan overtuigen dat van de kwekerij afkomstig plantmateriaal „gezond” is. Voor de kweker betekent dit een regelmatigte controle op insektenaantastingen, speciaal op die van de vijf in kwekerijen optredende soorten. Hiertoe is in het voorgaande de levenswijze van elk dezer insekten beschreven. Met

behulp van de kennis hiervan zal de kweker in staat zijn op het juiste tijdstip de nodige aandacht te schenken aan hun aanwezigheid. Eventuele bestrijding dient op intensieve wijze te worden aangepakt.

De teler dient een zo hygiënisch mogelijke behandeling van zijn plantmateriaal na te streven (wondbehandeling, opruimen van infectiehaarden, enz.) en de beplanting slechts aan te leggen op de voor de soort geschikte groeiplaatsen. In dit verband zal hij het z.g. „voorlopige inkuilen” zo mogelijk moeten vermijden; het verzwakt de boom en vergroot daardoor de kans op het ontstaan van plagen. In gebieden die met de grote populiereboktor zijn besmet, is het aan te bevelen de wegbeplanting bijvoorbeeld om de 200 m met andere houtsoorten af te wisselen, een maatregel die m.i. aan het landschap tevens een grotere mate van aantrekkelijkheid zou geven; bij woonplaatsen, en dan speciaal waar populieren gedurende langere tijd in opslag worden gehouden, acht ik het planten van populieren ongewenst.

RECTIFICATIE

In deel 1 dienen de volgende verbeteringen te worden aangebracht:

Pag. 28, rechterkolom, regel 4:
pas een aangelegde cultuur...
moet zijn:
een pas aangelegde cultuur...

Pag. 30, rechterkolom, regel 7:
bij jonge exemplaren wordt...
moet zijn:
bij de oudere exemplaren wordt...